Valtakunnanvoudin kanslia 5.5.2025 UOL/1087/2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Asiantuntijalausunto

Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029 todetaan pyydettynä lausuntona ulosottotoimen osalta kunnioittaen seuraavaa.

Ulosottotoimen tilannekuva pääpiirteissään

Ulosoton asiamäärät ovat lisääntyneet vuonna 2024 noin 8 %. Ulosottovelallisten määrä on kasvanut 2,2 %. Kaikkiaan velallisia oli vuonna 2024 yhteensä 531 276 henkilöä ja 55 300 oikeushenkilöä.

Ulosottomenettelyssä on myyty ulosottoon joutuneiden kansalaisten ja yritysten asuntoja ja kiinteistöjä 3804 kappaletta, joka on 4 % enemmän kuin edellisenä vuotena. Kaikkiaan myyntejä tehdään tällä hetkellä enemmän kuin koskaan 2000 luvulla. Myytäväksi tulee uusia kohteita lähes kaksi kertaa enemmän kuin ehditään myydä. Velallisten ja velkojien oikeusturva uhkaa merkittävästi vaarantua myyntiaikojen kasvaessa. Myyntien viivästyminen aiheuttaa valtiolle riskin vahingonkorvausvastuusta. Ajallaan etenevä realisointi auttaa velallisia hoitamaan velkojaan ja samalla kerryttää velkojille, kuten valtiolle lisätuloja.

Häätöjen määrä on lisääntynyt tasaisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Häätöhakemuksia vuonna 2024 oli jo 9309 kappaletta. Häätöjen asianmukainen ja velallisten oikeusturvasta huolta pitävä toimittaminen

vaatii paljon henkilötyötä, josta ei voi tinkiä. Häätökohteissa olevien henkilöiden osalta ulosotto on huolehtinut riittävien muuttoaikojen toteutumisesta sekä selvittänyt asukkaiden tilannetta yhdessä sosiaaliviranomaisten sekä muiden tukea tarjoavien tahojen kanssa, jotta asunnottomuus vältetään aina kun se on mahdollista.

Häädöt						
	Vireilletulleita häätöjä	Muutos edellisestä vuodesta	Toimitettuja häätöjä	Muutos edellisestä vuodesta	Hakijan peruuttamat häädöt	Muutos edellisestä vuodesta
2015	7 016	-7,5 %	3 510	-4,6 %	3 144	-10,2 %
2016	6 598	-6,0 %	3 425	-2,4 %	2 847	-9,4 %
2017	7 000	6,1 %	3 737	9,1 %	3 014	5,9 %
2018	7 360	5,1 %	3 886	4,0 %	3 185	5,7 %
2019	6 958	-5,5 %	3 870	-0,4 %	2 883	-9,5 %
2020	6 425	-7,7 %	3 629	-6,2 %	2 689	-6,7 %
2021	7 016	9,2 %	3 964	9,2 %	2 940	9,3 %
2022	7 675	9,4 %	4 339	9,5 %	3 233	10,0 %
2023	8 628	12,4 %	4 900	12,9 %	3 616	11,8 %
2024	9 309	7,9 %	5 439	11,0 %	3 763	4,1 %

Ulosoton työtehtävät ovat lisääntyneet merkittävästi myös Venäjän vastaisten pakotteiden osalta, ja pakotehtävien hoitaminen on edellyttänyt henkilöstön siirtämistä pakotetehtäviin. Tämä Ulosottolaitokselle tullut tehtävä on vaatinut noin 14 henkilötyövuoden työpanoksen.

Valtion talouden tarkastusviraston tekemä selvitys velvoittaa nopealla aikataululla järjestämään Ulosoton tietojärjestelmän ylläpito- ja kehittämistoiminnan uudelleen. Seuraavien kolmen vuoden aikana tietojärjestelmän ylläpito ja kehittäminen kilpailutetaan. Tämän vuoksi Ulosottolaitoksen on valmistauduttava siihen, että järjestelmää noin 25 vuotta toimittanut yritys voi vaihtua. Järjestelmäosaamista on kasvatettava Ulosottolaitoksessa ja Oikeusrekisterikeskuksessa, jotta muutoksen riskit ja kulut voidaan hallita. Tämä lisää kustannuksia kehyskaudella, mutta tulee pienentämään kustannuksia pidemmällä aikavälillä.

Julkisen talouden suunnitelma

Esitykseen kirjatut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, toiminnalliset tulostavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet ovat oikeat ja hyväksyttävät. Ulosottotoimen osalta rahoitus on kuitenkin hyvin haasteellinen.

Toimipaikkaverkosto

Ulosottolaitos on tehnyt ministeriölle ehdotuksen siitä, miten toimipaikkaverkostoa olisi tarkoituksenmukaista karsia säästöjen saamiseksi ja palveluiden edelleen kehittämiseksi. Ehdotus on parhaillaan oikeusministeriössä virkavalmistelussa. Toimipaikkaverkoston verkoston pienentäminen suunnitelman mukaisella tavalla, mahdollistaa noin 0,5 miljoonan säästöt kahtena ensimmäisenä vuonna. Vuoden 2025 arvioidut säästöt eivät tule toteutumaan, koska päätöstä toimipaikkaverkostosta ei ole vielä tehty. Vuokrasopimuksia ei ole voitu irtisanoa. Suunnitelman mukaan toimipaikkojen lakkauttamisesta syntyvä säästö toteutuisi kokonaisuudessaan vasta 2029 ja olisi noin 1,3 miljoonaa euroa vuodessa. Säästöt on jo huomioitu Ulosottolaitoksen rahoituksessa täysimääräisinä.

Digitalisaatio ja sähköinen asiointi

Ulosoton asiakkaita, sekä hakijoita että velallisia, palvellaan pääosin sähköisten palveluväylien kautta. Samalla myös henkilökohtainen asiointi puhelimitse, sähköpostilla, kirjeitse tai toimipaikoissa on edelleen mahdollista. Ulosotto on ollut valtionhallinnossa edelläkävijä digitaalisen viranomaisviestinnän kehittämisessä. Vaikka pääosa viestinnästä tapahtuukin sähköisesti, ulosottomenettelyyn ja ulosoton velallisasiakkaisiin liittyvää viestintää tapahtuu edelleen perinteisen postin välityksellä, koska kansalaisella on mahdollisuus valita asiointimuodokseen kirjeposti sähköisen asioinnin sijaan. Postitusmäärien vähenemisestä huolimatta postimaksut ovat nousseet 2,8 miljoonasta eurosta vuoden 4,8 miljoonaan euroon viimeisten kymmenen vuoden aikana. Kirjemäärät ovat vähentyneet mutta postimaksujen suuret korotukset ovat lisänneet todellista kulutasoa.

Postikulujen merkittävä alentaminen on riippuvainen siitä, miten pääministeri Orpon hallituksen hanke digitaalisten palveluiden ensisijaisena viranomaisasiointikanavana toteutuu. Ulosoton säästöksi digitaalisen asioinnin kehittämisessä on arvioitu vuodesta 2027 lähtien vuosittain noin 3 miljoonaa euroa.

Venäjä – Ukraina -tilanteen vaikutus Ulosottolaitoksen työmääriin

Venäjän vastaiset pakotteet työllistävät Ulosottolaitosta huomattavasti. Erityistäytäntöönpanon yksikön 58 henkilötyövuodesta noin 14 toimii tällä hetkellä pakotteisiin liittyvässä tutkinnassa.

Pakotetoimintaan ei ole kohdennettu lisärahoitusta, joten pakotetoiminnan kustannukset on katettu ns. normaalin toiminnan rahoituksesta. Vuodelle 2025 pakotetoiminnan rahoitustarpeeksi on arvioitu n. 1,35 miljoonaa euroa.

Ulosottolaitoksen erityistäytäntöönpanoyksikön toiminnalla on merkittävä rooli harmaan talouden torjunnassa ja rikosvastuun toteuttamisessa, kuten muun muassa rikoshyödyn takaisin ottamisessa. Venäjä vastaisten pakotetehtävien myötä erityistäytäntöönpanon resursseista neljännes on poissa normaalista toimintayksikön työstä. Tämä on vaikuttanut laskevasti toiminnan tuloksellisuuteen, eikä siihen ole nähtävissä muutosta, koska pakotehtävien arvioidaan jatkuvan vielä pitkään.

Kiinteistöjen ja huoneistojen realisointipyyntöjen vaikutus Ulosottolaitoksen työmääriin

Suomessa asuntomarkkinat ovat polarisoituneet. Suurten kaupunkien ja kasvukeskusten vetovoima kasvaa, kun taas pienemmät paikkakunnat jäävät jälkeen kasvusta. Noussut korkotaso, epävarmuus ja talouden kokonaistilanne on lisännyt ulosottomyyntiin tulevien kohteiden määriä. Ulosottolaitos on kyennyt kasvattamaan realisointien määriä mutta silti myyntiä odottavien kiinteistöjen ja huoneistojen määrä on merkittävässä

kasvussa. Ulosottomenettelyyn päätyvät usein kohteet, joita ei ole ollut mahdollista myydä vapaaehtoisilla kaupoilla. Kohteet ovat alueilla, joissa kohteiden hinnat ovat painuneet erittäin alhaiselle tasolle, jolloin viranomaismyynnit usein vaativat useita myyntiyrityksiä tai kohteita ei lopulta pitkänkään myyntiajan jälkeen saada hyväksyttävällä hinnalla realisoitua. Kiinteistöjen ja huoneistojen realisointi tarkoittaa puuttumista kansalaisten perusoikeuksiin ja siihen tarvitaan huomattavan paljon asiantuntijatyötä, jota ei voi automatisoida. Kasvavista realisointimääristä selviytyminen asianosaisten oikeuksien kannalta kohtuullisessa ajassa vaatii Ulosottolaitokselle lisää resursseja, jotta myyntejä voidaan hoitaa kohtuullisin myyntiajoin.

Ulosottolaitoksen merkitys yhteiskunnalle ja julkishallinnon rahoitukselle

Nykyisellä menotasolla Ulosottolaitoksen budjetti on alijäämäinen koko seuraavan kehyskauden ajan, vaikka kaikki suunnitellut säästötoimet saadaan toteutumaan. Ulosottolaitos on hoitanut pitkällä aikavälillä talouttaan vastuullisesti. Organisaatiota ja toimintaa on kehitetty tuottavuuden parantamiseksi. Vaikka toiminnan kehittämisellä on saatu tehokkuutta lisättyä, Ulosottolaitokselle tulleiden lisätehtävien ja lisääntyvän työmäärän vuoksi henkilöstö ei tule selviytymään lisääntyvästä työmäärästä. Tekemättä jääneet tai viivästyneet tehtävät aiheuttavat vahinkoa velallisille ja velkojille.

Ulosottolaitoksen perintätuloksesta kertyy yhteiskunnalle vuosittain veroina, muina julkisoikeudellisina asioina ja sakkoina noin 350–400 miljoonaa euroa, joka vastaa noin 39 % perimistuloksesta.

Ulosottolaitos kerää toiminnastaan lailla säädettyjä ulosottomaksuja. Maksullisen toiminnan tuotot vuonna 2024 olivat 90,6 miljoonaa euroa. Tämä vastaa yli 80 % Ulosottolaitoksen kaikista toimintamenoista. Ulosottomaksutulot tilitetään kokonaisuudessaan valtiolle

Mittavista menosopeutuksista huolimatta toiminnan rahoitus on kehyskaudella vuosittain alijäämäinen.

Säästö henkilöstöstä merkitsisi heikkenevää oikeusturvaa sekä laadun ja tuloksen laskua ulosottomenettelyssä. Valtiolle se voisi merkitä myös fiskaalista tappiota, sillä prosenttiyksikönkin lasku ulosoton tuloksessa pudottaa julkiselle sektorille tilitettävää määrää arviolta noin 5 miljoonalla eurolla.

Veikko Minkkinen
valtakunnanvouti